

Yttrande

Betänkandet Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68), Ku2023/01197

Svenska kyrkan har granskat betänkandet utifrån en kristen grundläggande människosyn som harmonierar med mänskliga rättigheter, ett barnrättsperspektiv och Sveriges internationella åtaganden att respektera, skydda och tillgodose mänskliga rättigheter.

Staten och Svenska kyrkan bär ett ansvar för den assimilations- och försvenskningsspolitik som bedrevs mot tornedalingar, kväner och lantalaiset. Kyrkan och staten har handlat på ett sätt som bidragit till att minoriteten känt känslor av skam, smärta och otillräcklighet inför sitt språk, ursprung och kultur. Assimileringspolitiken har också indirekt åsamkat skada genom den splittring som uppkommit inom minoriteten kring synen på assimileringen och dess följder. Staten och Svenska kyrkan har därför ett stort ansvar att rätta till kvarlevande orättvisor som utgör assimileringens konsekvenser, samt att gottgöra och bidra till upprättelse för den skada som uppstått.

Svenska kyrkan har erfarenheter och lärdomar från den pågående försoningsprocessen med det samiska folket. Den har visat hur viktigt det är att ta moraliskt och finansiellt ansvar för ett historiskt handlande. Försoningsprocessen innebär att Svenska kyrkan bidrar till att ge urfolket samerna upprättelse, att återbygga en jämlik relation samt att stärka gruppen både språkligt och kulturellt. Att möta varandra i ögonhöjd innebär att mötas i respekt, utifrån vår gemensamma mänsklighet och som jämlikar inför Gud.

Svenska kyrkan anser att det berikar hela det svenska samhället om minoriteternas språk och kultur är stark och därför är även denna process med tornedalingarna, kvänerna och lantalaiset viktig för Svenska kyrkan. Svenska kyrkan har därför varit involverad i försoningsprocessen med tornedalingar, kväner och lantalaiset ända sedan förstudien *”Då var jag som en fånge.” Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet.*

Svenska kyrkans synpunkter

Svenska kyrkan *ställer sig bakom* förslagen som lämnas i betänkandet.

Utveckling av Svenska kyrkans synpunkter

Svenska kyrkan välkomnar intentionerna i utredningen och delar synen på att det behöver göras insatser som främjar försoning som bidrar till upprättelse för minoriteten.

Statens och Svenska kyrkans moraliska ansvarstagande gentemot minoriteten är viktig. Det moraliska ansvaret innefattar ett ansvar som går utöver det strikt juridiska ansvaret att kompensera minoriteten för de övergrepp som skett och för att motverka att liknande händer i framtiden.

Regeringen bör erkänna de kränkningar som begåtts mot minoriteten och ta på sig ansvaret för en fortsatt sammanhållen försoningsprocess i nära samråd med minoriteten, myndigheter samt andra berörda aktörer. Regeringen behöver därför också säkerställa att minoriteten får möjlighet till finansiella resurser, inflytande och delaktighet för en fortsatt försoningsprocess.

Regeringen bör erkänna samtliga tre grupper, tornedalingar, kväner och lantalaiset, som en nationell minoritet.

Regeringen bör göra långsiktiga och permanenta insatser som bidrar till språkrevitalisering och kulturfrämjande. De olika insatserna behöver finansieras med permanenta medel i statens budget. Assimileringspolitiken har lett till att många i minoriteten förlorat språket och med det möjlighet att ta del av sin kultur. Därför är det ett särskilt ansvar nu att vidta åtgärder så att människor kan återta sitt språk.

Svenska kyrkan anser att det är angeläget att se till att barn och unga ges möjligheter till förutsättningar för att utveckla sin kulturella identitet samt sitt minoritetsspråk. Svenska kyrkan bedömer att förslagen i utredningen ger bättre förutsättningar för barn och unga att återta meänkieli som språk samt möjligheter att utveckla sin kulturella identitet. Därför är insatser som stärker barns förutsättningar att återta språk och kultur extra viktiga.

Staten bör utan dröjsmål erkänna att man agerat med underlåtenhet att skydda barn från kränkningar och övergrepp i arbetsstugor och skolhem. Skadan har inneburit en kränkning av människovärdet vilket orsakat smärta och lidande för många av dessa idag äldre och därför är det angeläget att dessa äldre personers behov och önskemål särskilt bör beaktas.

Svenska kyrkan bedömer slutligen att det är viktigt att de av kommissionen insamlade vittnesmålen som finns i boken *Som om vi aldrig funnits – Vår sanning och verklighet* sprids så att fler får ta del av minoritetens erfarenheter och upplevelser.

Uppsala den 13 mars 2024

På kyrkostyrelsens vägnar,

Martin Modéus
Ordförande, Ärkebiskop

Karin Sarja
Avdelningschef